
KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

CSÓKA – 750

CSÓKA IDŐRÉTEGEIRŐL

C. S. SIMON ISTVÁN

Móra Ferenc szerint, aki 1907-től 1913-ig több alkalommal végzett eredményes ásatást a csókai Kremenyákon – Csóka évezredek temetőjén épült –, erről tanúskodik egyebek között a napfényre került ezer köeszköz, ezerkétszáz csontszerszám, kétezer cserépdarab, ötven ép edény (amelyek között óriási méretűek is vannak). Néhány putrilakás omladékai alatt több mint ezer gyöngyszemre bukkant a kutató. A kőkorszaki ember kezdetleges házából tizenhétnek a sírját ásták ki. Az egyik rögdarabon pedig egy tenyérnek a helye látszott, a tapasztó ősember tenyere. Talán abból a korból az egyetlen daktiloszkopikus emlék az egész világon. A csókai ősember a kőkorszorülés mellett a szövéshez, a fonáshoz és a házépítéshez is értett. A sok ezer tárgy közül, amit Mórának föltártak a Kremenyákban, öt már vörösréz-ből készült.

Nemcsak neolitikus, hanem népvándorlás kori leleteket is talált Csókán Móra (meg mások is). Említést érdemel, hogy a csókai Kremenyák őrizte meg síkságunkon az első nagy lovas sírt. Sok csont, fegyver s a vezéri rangban levő vitéz lovának elkorhadt szerszámán nyolcvanhárom aranyboglárt tártak föl az ásatások során. Az említettek mellett számos más lelet került és kerül napjainkban is fölszínre, igazolva Mórát, hogy Csóka valóban az évezredek temetőjén épült . . . Az ásatásokról írt tudományos munkák ismertté tették Csókát a világ régészeti szakirodalmában, és világhírű régészek is ellátogattak az ásatások színhelyére. Nos, ezzel a színhellyel kapcsolatban egyebek között ezt írja Móra: „1907 őszén üzenetet kaptam a csókai paptól, hogy a Kremenyák tetején sok a cifra cserép, érdemes volna kivallatni a földhátat. Hírből már ismertem a csókai papot, Farkas Szilárdot, tudtam, hogy róla meg lehetne faragni az emberi jószág szobrát. Gondoltam, ha egyebet nem is találok Csókán, Szilárd maga megéri, hogy kimenjek oda . . . Másnap már a Kremenyák tetején

bogarásztunk a főúrral. Másfél méter magas kopasz halom volt akkor a Kremenyák (a Zenta felé vezető úton éktelenkedett kb. négy kilométerre a Tiszától). A legelő zöld gyepéből úgy emelkedett ki, mint valami holttetem. Porhanyó földjét csak meg kellett rúgni, és marékszámra dőlt belőle a kovaszilánk meg az apró cserépdarab. Érzett a fogásukon, hogy ezek sosem jártak a zentai vásárban. Úgy két-három ezer esztendővel ezelőtt, régi gölöncsérek remekelték az említett cifra cserepeket.

A főúr szerzett »hadsereget«, ásós, kapás, lapátos embereket, én meg az időmet méricskéltem ki. Úgy számítottam, hogy három hét alatt készen leszek a Kremenyákkal, de a hetekből esztendők lettek.

A fenékgig megásott halomnak egy göröngye sem maradt megfordíthatlan. Dolgoztunk térdig érő latyokban, bőraszaló hőségben (az embereim ilyenkor úgy hűsítették magukat, hogy gyíkot eresztettek az ingük derekába), csontresztő hidegben, de megérte a fáradságot, mert a Kremenyákban klasszikus kőkorszakbeli őstelepet találtunk, ami a mi tájunkon kb. 4000 évvel ezelőtt ért véget.”

A régészeti leletek tanúsága szerint Csóka területén, tehát már az őskorban is éltek emberek, ám az első írásos emlék a település létezéséről 1247-ből maradt ránk. Chakának hívták akkor, feltehetően személyi név volt, és később (bizonyos jelek szerint a 14. században) Csókává alakult át. Említésre méltó, hogy a Csóka nemzetség igen régi és történelmi „veretű”. Hédervári Kont Istvánnak egyik fegyverhordozóját is, kit Zsigmond király 1393-ban Budán a Hováti párt lázongása miatt több elfogottal együtt lefejeztetett, Csókának hívták. Egyébként a Kárpát-medencében több Csóka nevű település található. Pl. Baranyában is, azaz Csokaj Biharban, Csókakő Fehérmegyében és Somogyban, továbbá Csókás Lacháza mellett, de Hódmezővásárhely határában, a várostól délkeletre, a mai Földeáktól pedig északra feküdt a hajdani Csókás (Chokas), amelyet a följegyzések szerint 1686-ban a tatárok söpörtek el, ám az egykori Csókás falu templomának az alapjai 1836-ban még meglátszottak. Az idevágó irodalom szerint Csóka a Csanád nemzetség ősi birtokai közé tartozott. Említésre méltó, hogy nem sokkal az ezredforduló után Csóka közelében, pontosabban Nagyósz térségében lezajló sörsdöntő csata után került Csóka a Csanád nemzetség tulajdonába. Ugyanis itt mért megsemmisítő csapást Csanád vezér e vidék teljhatalmú urára, Ajtonyra, aki nem értett egyet Szt. István király országalapító módszerével, törekvéseivel, vagyis útját állta annak, és ezért lakolnia kellett. A csatát követő birtokadományozás is végső soron a központi királyi hatalom megerősödését eredményezte, de maradjunk az első írott emléknél, Csóka első írásos említésénél. Nos, e szerint ez a település 1247-ben Kelemenös bán fiáé, Pongrácz ispáné volt; a csanádi és aradi káptalan, amikor a birtokokat meghatározta (amire a szörnnyűséges

tatárjárás miatt volt szükség), Csóka birtokában minden halastóival, szántó-földjeivel, kaszálóival, rétjeivel s összes haszonélvezeteivel együtt, melyek a falu régi és megújított határmezsgyéi között húzódtak, megerősítette a már említett Pongráczot. Utána is, az 1256. február 17-ei birtokosztály (osztokodás) alkalmával is a Kelemenősfiai kapták Csókát halastóival együtt. 1280-ban, amikor a kunok (akiknek a közeli Homokréven [Mokrin térségében] szentelt-székjük volt) földúlták, Csóka Pongrácz fiának, Tamás ispánnak a tulajdona volt. Tamás a király előtt is bebizonyította, hogy ez a falu a Csóka nevű halastóval együtt az ő birtoka, de ekkor már el volt pusztítva, és sokáig nem is került sor újratelepítésére. Az 1333–1335. évi pápai tizedlajstromok nem említenek benne plébániát.

Egyébként Csóka a Csanád nemzetség azon birtokai közé tartozott, melyeket Róbert Károly (király) hűtlenség címén elvett tőlük, de 1321. július 29-én Csanád prépost közbenjárására újra visszaadott a nemzetségnek. Az 1337. évi osztokodáskor a falu mező felőli része a Telekdy családnak, a Tisza felőli része pedig a Makófalvi családnak jutott. Mind a két család arra törekedett, hogy a falu népessége jelentős mértékben növekedjen, és 1334. március 28-án a Telekdyek része megszorodott; Makófalvi Gergely fia Csókán levő részét (amely neki és Dénes fia Pál fiainak az ún. örök osztály következtében jutott), átengedte más birtokokért Csanád érseknek és unokaöccseinek.

1360. október 22-én a Telekdyek megosztották birtokaikon, pontosabban háromfelé osztották szét uradalmukat: Telekdy Miklós fiai, György és Miklós kapták Csókát a halastóval és a Sula nevű mocsárral együtt. Az említettek utódai közt azután apróbb darabokra esett szét a Telekdy-rész, s idővel egyik-másik darabja idegen kézre jutott. Így pl. 1469. június 23-án „a budai káptalan bevezeti Temerkény falu birtokába” (Tömörkény nevű település Csókától néhány kilométerre délre feküdt, és 1529-ben Bali bég rablóhadjárata során végzett vele), akkor már Sövényházi Albert deák özvegye, Telekdy Lőrinc özvegye és Serjéni Orros László szerepelnek csókai birtokosokként. Velük kapcsolatban a krónikás azt is följegyezte, hogy „az elsőnek képviselőjében Nagy Márton, a másodiknak Thegez Jakab, s a harmadikának Fejes Lőrincz jobbágy szerepel”.

Említésre méltó azonban, hogy a vagyonos Telekdy István amennyit csak lehetett, visszaszerzett az említett javakból, és 1508. május 22-én Csóka faluban levő részére is új adománylevelet kapott. A 16. század első felében jelentősebb helység volt Csóka, hiszen Oláh Miklós 1536-ban írt munkájában megemlíti, illetve „érdemesnek tartja a nevezetesebb délvidéki falvak közt felsorolni”. De ekkor már a mohácsi vész után vagyunk, és „mindkét földesura elköltözött a vármegyéből (akkor még Csanád vármegyéhez tartozott Csóka). Jobbágysága lassan pusztulni kezdett, s 1552-ben, Temesvár eleste után tömegesen menekült

innen, s helyükbe a forrásmunkákban leginkább ráczoknak nevezett szerbek jöttek. Az 1557–58. évi török defter (adórajstrom) már csak tizenhárom lakost talál benne, ezek: Babrics Belos, Banics Gyuro, Branics Petok, Csakar Balázs, Farkas Ambrus, Halorovics Bor . . . Kosmanovics Lázár, Lukács Fábán, Mladen Majo, Mosorovics B., Nikics Nika, Radivi Zorana és Vencsovics Petár.

A király adórovója 1560-ban Csóka nevét a Maroson túl fekvő helységek között egyszerűen csak felsorolja, mert az adó behajtását akkor már meg sem lehetett itt kísérteni. A következő évben, 1561. július 12-én, Nádasdi Tamás nádor Telegdy Mihálytól hűtlenség címén (mivel hogy az „örült dühében” János király fiához pártolt), elvette Csókán levő birtokrészét, és Kerecsényi Lászlónak adományozta. Így hát az említett évben Földvári István adórovó Kerecsényi László hét portáját jegyzi föl, amelyek 7 forint 70 dénár adót fizettek, ebből tíz dénárt kapott a falu bírása, minden bizonnyal azért, mert az adót behajtotta, és a kijelölt helyre eljuttatta.

A Makó család utolsó férfitörzse, László, 1563-ban készített végrendeletében csókai birtokrészét is nővérének, Ilonának és annak fiának, Szokoli Györgynek adta. De „akár csak a holdban levő birtokról intézkedett volna (a török félhold árnyékában). Kerecsényi is visszaadta Telekdy Istvánnak itteni részét, mert úgysem vehette hasznát, habár 1564-ben az adórovó a király (a Makó családtól átruházott birtokrész) és Telekdy István nevén 51/2 (öt egész egy ketted) portát meg tud még adóztatni, de Gyula eleste után teljes mértékben a török lett itt az úr”.

1582-ben tengődik még itt négy szerb juhász, a följegyzések szerint összesen 1025 birkájuk volt, közülük a Gere Tovin néven feltüntetett csobán 506 juhot tartott. Ezután azonban száz évnél is tovább tartó homály borul a falura, jeléül annak, hogy teljesen elpusztult. A zentai csata leírásában sem említik, noha bizonyos, hogy 1697-ben a török tábor Csóka területén állott.

A száz évnél is tovább tartó homállyal kapcsolatban célszerűnek tartjuk idézni a krónikást: „A sűrű erdőségek és az újból elhatalmasodott sás és nád és egyéb vad növények a vizek rendes folyását gátolván, ismét vizenyössé s részben posványossá váltak olyan területek is, amelyek már azelőtt szántóföldek, száraz legelők és jó kaszálók voltak. Ehhez járult még, hogy a török védelmi szempontból – hogy e vidéket nyugat és észak felől nehezebben hozzáférhetővé tegyék –, azokat a területeket, amelyekre okvetlenül szükségük nem volt, és melyek megszállott erősségeik körül voltak, még mesterségesen is elposványosították. Az erdőket kiirtották, hogy a meglepetéseket (rajtaütést) megakadályozzák, de a mocsarakat lehetőleg szaporították, mert ezek a védekezést könnyebbé tették.”

Sokáig tartott a török félholdas éjszaka, ám egyszer annak is vége szakadt. A zentai diadal után Csóka kövér legelőit ismét fölkeresték a szerb pásztorok.

Az 1717. évi összeírás szerint már negyven ilyen pásztor lakott itt, vagyis a helység lakosainak száma kétszáz körüli lehetett. Nem élhettek valami fényesen, mert az osztrák hatóság új elnevezéssel ugyan, de fenntartotta a török adónemeket, ennek ellenére talán egy kicsit fontoskodva álltak ki viskóik elé 1768. május 12-én, amikor II. József Nagykikindáról jövet Csókára érkezett, s innen a zentai csata színhelyének a megtekintésére, majd ismét vissza Csókára lovagolt. Csókáról aztán Temesvárra ment.

1779-ben Bánátot ismét Magyarországhoz csatolták. Csóka és környéke Torontál vármegye törökkanizsai járásába került. Nem sokkal utána 1782-ben a kincstári javak árverésén Csókát Marczibányi Lőrincz vette meg 95 500 forintért (a kikiáltási ára 82 860 forint volt). Magyarokat és szlovákokat telepített ide, hogy birtoka megműveléséhez biztosítsa a kellő számú munkacserét. Marczibányi kieszközölte, hogy Csóka 1797-ben mezővárosi kiváltságot, majd néhány évvel azután országos vásárok megtartására jogot nyerjen. Mindez akkor igen jelentős előnnyel járt.

A magyarok újratelepítése tehát 1782-ben kezdődött meg Csókán, de nem sokkal azután, pontosabban 1800-ban újabb hullám, vagyis még több ilyen család érkezett ide Tolna és Baranya vármegyékből. 1806-ban és az azt követő néhány évben tótok (szlovákok) jöttek Liptó, Gömör és Trencsén vármegyékből, de közülük többen is visszatértek bölcsőhelyükre, illetve máshová költöztek (a hegyvidékiek számára szokatlan volt ez a 81,5–82,5 méter tengerszint fölötti magasság, illetve az annál is alacsonyabban fekvő mocsár).

1808 körül Csóka lakossága így oszlott meg: 240 szerb, 200 magyar, 60 tót, összesen tehát félezeren laktak a faluban. 1860-ban már jelentős változás észlelhető. A magyarok száma 1500-ra nőtt, a szerbek 800-an voltak, a tótok 100-an, a zsidók pedig ötvenen. Az utóbbiak 1840-ben kezdtek betelepülni, és a következő egy évszázad alatt igen nagy mértékben hozzájárultak Csóka gazdasági életének a föllendítéséhez. 1890-ben még tarkább a falu nemzetiségi összetétele. A *Történelmi adattár* szerint 2392 magyar, 862 szerb, 34 német, 24 oláh és 14 tót, összesen 3330 lakos élt itt. Most pedig jó száz esztendő múltán Csóka lakossága hozzávetőlegesen 5,5 ezerre tehető. A rendelkezésünkre álló igen részletes adat 1971-ből való, amikor 5214-en laktak itt. 1797 háztartást és 1429 lakást tartottak nyilván. A lakosság többsége, 65,2 százaléka, magyar. A szerbek 29,5 százalékból (1535 fő), a más nemzetiségűek pedig 5,3 százalékból (276 fő) képezték a lakosságot. 1981-ben 5414 lakos, 3420 magyar (63,2%), 1991-ben 5234 lakos, 3229 magyar (61,7%). 5,6%-kal csökkent a magyarok száma.

Azt hiszem, hogy nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a mai Csóka alapjait Marczibányi Lőrincz vetette meg, de nézzük, ki is volt ő, Puhói Marczibányi Lőrincz, aki 1754. április 4-én született, és 1786. január 8-án halt meg torok-

gyíkban. Apját ugyancsak Marczibányi Lőrincznek hívták, és királyi tanácsos, valamint Csanád vármegye alispánja volt. Az újratelepítő Marczibányi Lőrincz édesanyjának a lánykori neve Kvassótzky Judítha, testvéreit pedig Istvánnak (az ő síremléke látható a csókai parkban) és Imrének (róla nevezték el a múlt század második felében lebontott Imretelek nevű falut) hívták. Lőrincz kezdetben Torontál vármegye szolgabírójaként, majd alispánjaként vonta magára a figyelmet. Csókai birtokos volt már akkor, amikor feleségül vette nemes Kvassay Franciskát, aki 1784-ben szülte meg Márton István nevű fiukat, akit Törökkanizsán kereszteltek meg, mert akkor még Csókán nem volt katolikus lelkész, így szentély sem. Említést érdemel, hogy a görögkeleti templom létezéséről 1773-ból már van adat. Második fiuk, Lajos, úgymond posztumus, vagyis apja halála után, 1786. május 22-én született (a népi emlékezet szerint az utóbbi semmisítette meg a terjániak birtoklevelét). Ők örökölték a Marczibányi uradalmat. A *Történelmi adattár* szerint gondosnak nevezett apjukat (M. L. alispánt) pedig „eltemetvén a néhány évvel azelőtt általa épített imaház alatt”.

A krónikás az újratelepítő hazafiságát és valláserkölcsiségét is kiemeli. A csanádi püspöki levéltár okmányainak tanúsága szerint Marczibányi Lőrincz még szolgabíró korában, 1783-ban folyamodványt írt a koronához, hogy „Csókán plébánia és tanítói állomás alapítassék”. Az iskola megnyitására azonban csak évekkel később került sor, egyes adatok szerint a múlt század elején nyílt meg, és első tanítója Budai Lajos volt, de azt, hogy mikor választották meg, és meddig teljesített itt szolgálatot, nem tudjuk, mert az idevágó iratok a magyar szabadságharc idején megsemmisültek. Említést érdemel, hogy a szerbeknek 1773-ban nemcsak templomuk, hanem iskolájuk is volt.

1784-ben Marczibányi Lőrincz a saját udvarában és költségén 300 embert befogadó hat öl hosszú és három öl széles imaházat építtetett, amelyet 1785. február 22-én Kassil Miklós óbesenyői esperes-plébános ünnepélyesen megáldott, és a hívek rendelkezésére bocsátott. Az első lelkészt Muhorai Ferencnek hívták, Ferenc-rendi szerzetes volt. Az említett Muhorain kívül káplánként, illetve mint curatusok a következők szolgálták még az ifjú csókai egyházközséget 1785. augusztus 11-e és 1808. november 22-e között: Kiss István szerzetes, Gyárfás László Ferenc-rendi szerzetes és Paulik Alajos minorita szerzetes.

A krónikás azt is följegyezte, hogy 1800-ban leégett a paplak, amit azonban az uradalom gyorsan fölújított és kibővített. 1801-ben Csóka mezővárosi kiváltságot kapott, és jogot nyert évente négy országos vásár, és hetente egy hetivásár megtartására. Mindez a település anyagi és kulturális emelkedését (is) szolgálta. Nőtt a lakosok és a hívek száma, mindez a Marczibányi családot a követelményeknek megfelelő templom építésére készítette.

1803. október 15-én Szuló János uradalmi igazgató felügyelete alatt megve-tették az alapját a párját ritkító csókai templomnak (amely a régiek szerint olyan nagyra sikeredett, hogy be se fért a faluba) az ún. Bara-part szélén, az uradalmi és lelkészlak közvetlen szomszédságában. (Azért itt, mert Csóka településmagja a falu déli részén alakult ki.)

A templom alapkövének ünnepélyes lehelyezésével a püspök a temesvári Praisz Pál kanonokot bízta meg, aki 1804. július 29-én sátor alatt misézett, a helybeli és a szomszédos földesurak, egyházi férfiak és „roppant” néptömeg jelenlétében. „Hogy pedig az emelkedett templomtér a Barra vizétől és a Tisza kiöntésétől megóvassék, az uradalom 1805-ben erős kőfalat épített annak déli részén, kötelevén magát gondoskodni a kőgát mindenkor fenntartásáról.”

1806-ban az újonnan érkezett tótok közül többen a Tisza vidéki hideglelés áldozatául estek, s ennek hatására többen visszatértek hazájukba. Ugyanekkor az uradalom három új haranggal ajándékozta meg az egyházközséget. Az első 23 mázsásat a Szentháromság tiszteletére szentelték föl. A másodikat, a 11 mázsa 26 font súlyút a boldogságos szűz tiszteletére, a harmadikat, a 6 mázsa 15 fontot „nyomót” pedig Szt. István tiszteletére ajánlották föl. Az említett három harangon kívül korábbról volt még két másik harang, ezeket az uradalom alapítója, Marczibányi Lőrincz ajándékozta az egyháznak. Ezek egyike 2 mázsa 15,3/4 font, a másik meg 46 font súlyú volt. 1813-ig ezek a harangok a lelkészlak előtt lábakon (haranglábakon) függtek. 1807 őszén tető alá kerültek a templom falai. 1808-ban Marczibányi Lajos (Marczibányi Lőrincz fia) torontáli tiszt, aljegyző és Marczibányi János (Marczibányi Imre fia) Csókára jöttek lakni, és átvették az uradalom irányítását.

1809-ben elkészült a templom és a kriptá. Az új templomot Bocskor István (egyházmegyei világi áldozár, aki püspök szeretett volna lenni Moldvában, de végül is 1817-ben Nagyszombatban a ferencesek zárdájában halt meg) áldotta meg, s kezdte el benne az istentiszteletet.

1810-ben a Marczibányi család igen értékes kegytárgyakkal ajándékozta meg a templomot, amelyeket még Marczibányi Lőrincz a zárdák eltörlése alkal-mával vásárolt meg. „Nevezetesen egy 103 nehezéknyi monstrantiát tiszta ezüsből jól megaranyozva, mely a budai apácáké volt. Egy 52 nehezéknyi tiszta ezüst hasonlólag jól megaranyozott ciboriumot, mely szintén a budai apácza-zárdában vétetett. Egy 21 neh. ezüst kelyhet. Egy 26 neh. ezüst kelyhet, mely a pozsonyi Trinitáriusoké volt. Egy 48,3/8 neh. ezüst lámpát, a váczy domonkos zárdából. Egy 54 neh. ezüst füstölőt a budai karmaliták zárdájából” stb.

1813. július 13-án Kőszeghy László püspök „ritka nagy ünnepéllyel nagy népsokaság jelenlétében consektálta a csókai templomot a Szentháromság tiszteletére. A templom ekkor minden szükségessel, díszes szertartási öltö-

nyökkel, drága eszközökkel, orgonával s igen gazdag alapítványokkal rendelkezett az uradalom vallásos kegyeletéből”.

A keményfejű székelyként ismert Bocskor Istvánt Schönberger Ferencz temesvári káplán váltotta föl, aki hitoktató stb. is volt, és nagy kerülőkkel érkezett márczius 30-án ide a „rengeteg vízáradások miatt”. Itt aztán kieszközölte egy „csinos” lelkészlaknak az építését (tágas udvarral, kerttel és kőkerítéssel), ahová Schönberger 1820-ban költözött be.

1821-ben (október elején) segédlelkészi állomást szerveztek Csókán (mert a hívek száma tetemesen megnövekedett). Az első csókai segédlelkész Bottyán János plébános volt.

1822-ben Szt. Flórián tiszteletére kőszobrot állíttatott a Marczibányi család az uradalmi épület és a községháza közti téren, amely még ma is áll, írja az Ortvy Tivadar és Szentklárai Jenő szerkesztésében és kiadásában Budapesten 1874-ben megjelentetett *Történelmi adattár*. Mindezt most azzal igazíthatjuk ki, hogy régen nincs már ott a szobor, feltehetően valamelyik fordulatban távolították el „hóhérai”, mert nem annak vélték, ami, nem ismerték föl benne a tűzoltók védőszentjét.

1826. május 23-án meghalt Marczibányi Imre királyi tanácsos és trencsényi alispán puchói birtokán.

1830. augusztus 29-én ismét nagy veszteség érte a csókai egyházat. „Nagylelkű földesura, Marczibányi János cs. kir. tanácsos midőn a megyei ülésre utazék, Beodránál betegség által lepeték meg, Nagy-Becskereken elhunyt . . .” Ugyanakkor a templompénz az újabb kegyes alapítványok és a tetemes kamatok által 20 432 forint 30 koronára emelkedett. Említést érdemel, hogy az előző évben a templom pénzalapja 14 875 forint volt.

1831 igen szomorú év volt, mert a katolikusok közül 92-en, a szerbek közül pedig negyvenen estek hat hét alatt (Szt. Anna napjáig) az ázsiai kolera áldozatául. (Az akkor állított embermagasságú kőkereszt még ma is látható a katolikus temetőben, ám ezt a „koleráskeresztet”, pontosabban annak a szövegét föl kellene újítani.)

1832-ben fél évszázados itteni jubileumát ünnepelte a Marczibányi család.

1834. december 3-án Pesten meghalt Marczibányi Márton, a csókai egyház nagylelkű támogatója.

1841. június 20-án „iszonyú zivatar dühöngött Csóka fölött, a vetéseket elpusztítá, a villám többször lecsapott a templom tornyába, s akkori szokás szerint a vész ellen harangozó templomszolgát agyonsújtá, a toronykeresztet ledobta, s mindenféle mondhatatlan károkat okozott”.

1847. július 19-én meghalt Marczibányi Lajos. Végrendeletében, melyet a váci káptalannál helyezett el, számos alapítványt tett a csókai templomra, a szegények megsegítésére, iskolákra stb. Hamvait Burghardt István náköfalvi

prépost a környékbeli papság jelenlétében július 21-én helyezte le a családi sírboltba.

Marczibányi Lajos halálával a csókai javaknak az őt megillető részét az özvegye, született Motesiczky Vinczentia asszonyszámára foglalták le, de mivel a juss fele része Marczibányi Antalt és Lőrinczet illette, abban egyeztek meg, hogy a javakat (korabeli szóhasználattal jószágot) Marczibányi Antal igazgatására bízzák, és csak a jövedelmen osztozkodnak. (Ami azonban nem ment simán, pörösködtek az örökösök, végül Marczibányi Antal és Lőrincz tulajdonában maradtak az említett javak.)

Az 1848–1849-es magyar szabadságharc szomorú emlékeit is rögzítette a *Történelmi adattár*. Íme egy idézet: „Maga a plébános Szegedre követte a ráczok és szervianók elől menekülő híveit, kik 1849. január 24-én virradatkor oly sietséggel futottak, hogy a kocsik az utcák végén egymásba akadtak. A plébánia hiteles könyveiben, melyek magyarul voltak írva, az említett martalócok iszonyú pusztítást vittek végbe, úgy hogy most több évi anyakönyvek hiányzanak. A szervianók 1849. február 2-án vonultak be Csókára, a midőn az itt maradt 19 kath. magyar közül a 73 éves jegyzőt, Demény Istvánt, és a 66 éves Hornyák János bírót a községháza előtti eperfákra fölakasztották, Törteli Györgyöt az utcán szaladtában agyonlőtték, Lipót Józsefnek pedig betegágyában vágták el a nyakát.”

A magyarok tehát Szegedre és vidékére menekültek, s csak április 27-étől kezdve szállingóztak vissza, miután egy önkéntesekből alakult sereg megtisztította a vidéket. A visszatérők iszonyú pusztítással szembesültek, mindezt tetézte az újabb kolera és a másik, déli irányba történő menekülés, ezúttal az „óhitűekre” járt rá a rúd.

Az említett dúláson túl is sújtotta érzékeny csapás az egyházat, azzal, hogy a magyar nemzeti bankjegyeket megsemmisítették, és a Marczibányi Lőrincz (az alapító hozzátartozója) által még a forradalom bukása előtt magyar pénzben befizetett kamatok megsemmisültek, „máglyára ítélték”.

1850-re esik Tornyai Marczibányi Liviusnak az utód nélküli halála, és ennek következtében a családi szerződések értelmében Csóka a patronátusi joggal Marczibányi Lőrinczre és törvényes utódaira maradt.

1951-ben Marczibányi Lőrincz a romos paplakot felújította és kibővítette. „Az egész épületnek a célszerűbb és kényelmesebb beosztását rendelte el.” (Akkor nyerte el a paplak végleges alakját, sajnos évekkel ezelőtt lebontották, és ezzel Csóka egyik jelentős épülete, ahol egykor az utolsó magyar sámannak titulált Kálmány Lajos [is] és az ezeregy életűnek nevezett Móra Ferenc is lakott, eltűnt a föld színéről.) A templom rendbetétele, „ékesítése” is erre az időre esik. „A kegyúr és a plébános szerződést kötöttek Maurer Pál pesti művésszel, ki a főoltárt 5000 p. frtért, a szószéket pedig 1300 p. forintért

gipszmárványból fölállította, a Szentháromság főképet pedig Giergl Alajos pesti művész 430 p. frtért festette.”

Az ésszerű gazdálkodáshoz nemigen értő Marczibányi Lőrincz bizonyos Erdey Fülöp egykori borbélylegényt fogadta föl ügyeinek rendezésére, aki tevékenységét adósságcsinálással kezdte. 1854 tavaszán 1 200 000 p. forintot vett föl a kormánytól az uradalom részére, azzal a föltétellel, hogy azt tíz év alatt az uradalomban ezer hold földön természetendő dohány jövedelméből visszafizeti. Ennek céljából a forradalom idején elpusztított Terján helyén 91 házzal az uraságnak hízelgő Lőrinczfalva név alatt felesekkel telepített, akik óbesenyői bolgárok és kisoroszi magyarok voltak (460-an). A bolgárok azonban a dohánytermesztéshez nem értettek, és rövidesen visszatértek a falujukba (emlékük azonban „bogarakként” megmaradt a régi itteniek emlékezetében), s helyüket magyaroknak engedték át.

1855-ben a Tisza kiöntött, átszakította a gátat, tetemes kárt okozott ezen a vidéken. „Csóka, Feketető, Monostor, T.-Kanizsa, Szanád, Tizsaszentmiklós és Padé szigetté lettek . . .”

Közben Erdey „hütlén és csalárd” gazdálkodása iránt a bizalmatlanság oly nagy lett, hogy a megyés püspök a plébánost utasította a „tőkétet betábláztatni a csókai birtokra”, s erre a pör után sor is került. (A templompénztár ügyeit Bielek Vilmos nagybecskereki ügyvéd védte, sikerrel.)

1856 decemberében már a bukás szélén állott a krónikás által szépnek nevezett csókai uradalom. Marczibányi Lőrincz természetesen menteni akarta a menthetőt, 10 000 forint kölcsönt akart fölvenni Pesten, de Erdey „húzásai” miatt „hitelében annyira megingattatott”, hogy senkitől sem kapott pénzt, sőt „oly lárma keletkezett, hogy a csőd ekkor már kevésbé maradt el”. Végre 1857-ben Marczibányi elbocsátotta bajkeverő bizalmasát, későn tette ezt, mert ekkor már annyira el volt adósodva, hogy a csődöt nem tudta elkerülni.

1868-ban a csókai uradalmat Barber Ágoston és Klusemann kőbányai sörfőzők vették meg 855 000 forintért, majd Sváb Károly tulajdonába ment át. (Ő fejezte be a kastély építését.) Nem sokkal azután az uradalmat a Léderer fivérek vették meg, akik híres gazdaságot hoztak itt létre. (Föllendítették a növénytermesztést és állattenyésztést, kiváló ménesük, tehén- és göbolyállományuk, sertésfalkáik, juhnyájai stb. voltak. A magtermesztésben, különösen a virágok szaporítóanyagának az előállításában a párját ritkította a csókai uradalom, de a szőlészete és borászata is híres volt. Négy szeszgyár [száz éve épültek]: Árende majorban, Macahalmán, Réti majorban és Széki majorban ezek az ipari létesítmények, de napjainkban már csak a Réti majori „üzemeltet”, és szinte vég nélkül ontották a nyereséges gabonaszest és a melléktermékként kapott olcsó és jó állati eledelt, a moslékot. Seregnyi munkás, a Tisza vidékiek mellett muraköziek is serénykedtek a mintagazdaságnak minősült

uradalomban, ám a fejlődés, a gazdasági föllendülés kevés embernek nyújtott jólétet.) A századfordulón emlékezetesen nagy aratósztrájkokra került sor. A legnagyobb ilyen sztrájk 1906-ban volt Csókán. Aztán pedig 1914-ben „megzörgették a dobot”, kitört az első világháború, amelynek következményeit még ma mi is nyögjük. Mint ismeretes szűkebb szülőföldünket, Vajdaságot, a trianoni békeszerződéssel az újonnan alakult Jugoszláv Királysághoz csatolták. Adminisztratív szempontból Csóka továbbra is Torontál vármegye törökkanizsai járásához tartozott, majd a vármegye fölszámolása után a Dunai Bánsághoz csatolták. A két világháború közti társadalmi-gazdasági viszonyokkal, a szociális és politikai stb. helyzettel kapcsolatban célszerűnek tartom helyet adni az 1972-ben az újvidéki Forum kiadásában (Csóka 725. évfordulója alkalmából) megjelent kiadvány idevágó megállapításainak. „Az agrárkérdést az 1919-es úgynevezett előzetes földreform-előkészítő rendelkezések alapján oldották meg. A Léderer testvérek uradalmának csak kis részét osztották szét a föld nélküli telepeseknek és a szerb hadirokkantaknak.” (A kisebbségi sorba süllyedt magyarokat kirekesztették a földosztásból.)

A következtetlenül végrehajtott földreform, a fondorlatok, az uzsorakamat, a megoldatlan nemzetiségi kérdés, a nehéz munkafeltételek, a csekély keresetek, a kizsákmányolás és a politikai élet áldatlan pártküzdelmek jellemezték ezt az időszakot. A nehéz helyzeten nem sokat enyhítettek a termelésben elért eredmények: az ipar, az állattenyésztés, a szőlészet és a borászat, valamint a virágtermesztés stb. fejlődése.

1941-ben új hódító gazda jelenik meg a vidéken. 1944. október nyolcadikáig Csóka a német megszállás nyomasztó éveit élte át. A Léderer-uradalomra is rákönyökölt a hódító, akinek nagy szüksége volt a jól szervezett, „bejáródott” uradalomban megtermelt javakra. A németek racionalizálták a termelést, és csökkentették a korábban „nemlátomtól-vakulásig” tartó munkaidőt, persze a korábbi teljesítményt megkövetelték. A birtokon dolgozóknak pedig kezdetben furcsa volt világos nappal hazamenni. Egyre csak tekingettek hátra, mint akikkel rossz tréfát akarnak űzni, folyton azt lesték, hogy mikor hívják őket vissza, de nem hívták őket vissza a teljesítményelvűséget szorgalmazó megszállók, akik 1942-ben Macahalmán fogolytábort létesítettek, nagyszámú elítéltet tartottak ott fogva. Az említett táborban sínylőddők kiszabadítására 1944-ben került sor. Az észak-bánáti első partizánosztag az említett év augusztus negyedikére virradó éjszakán megtámadta a fogolytábor, és kiszabadította a foglyokat. A fogolytábor helyét emlékmű jelöli a mind romosabbá váló Macahalmán.

A felszabadító harcok viharában Csóka és környéke jelentős emberáldozatot adott, olvashatjuk az említett alkalmi kiadványban. (Csóka – 725.) Az igazság kedvéért azonban ezt a megállapítást ki kell egészítenünk a következőkkel: A

már említett fölszabaduláskor a népfelszabadító mozgalom fegyveres erőinek „mászárosai”, akit a csókaiak emlékezete idegbajos partizánokként tart számon (nemükre és korukra való tekintet nélkül) több közülünk valót, 27-et, legyilkoltak bírósági ítélet nélkül. Az egykori dögtemető helyén, ahová jó részüket még kiszenvedésük előtt elföldelték, sokáig csak gaz burjánzott, ám újabban már virág, koszorú és imbolygó gyertyaláng is látható. Ám a tömegsírba gépfegyverezettek hozzátartozóinak a görce még ennyi idő, ilyen körülmények között sem oldódott föl. Ez szolgálhat magyarázatul, hogy ebben a Csóka időrétegeit nagyvonalúan vázoló írásban az áldozatok névsorát nem közöljük.

Közvetlenül a fölszabadulás után megalakultak a néphatalom első szervei. Megválasztották a népbizottságot, élén Onjon Svetozar elnökkel. Majd sor került a társadalmi és politikai szervezetek megalakítására is.

Néhány keserves év után, a vörös csillag alatt kezdett kibontakozni az új világ, ahol a szándékos megszorítások, tévedések a gátlástalan diktátum ellenére is, megindult egy derűs-borús folyamat. A már említett vörös csillag fénykörének az évtizedekünkig tartó idején mégis történt tagadhatatlan előrehaladás az élet számos területén. Pl. az oktatás, egészség- és szociális védelem, lakáskultúra, sport stb. terén. Különösen a háborús gyalázatból nézve, illetve az iszonyatos infláció szorításából, 1993-ból visszatekintve, amikor a korábbi ezer, ezeröttszáz márka értékű havi keresetek ötmárkányira zsugorodtak, tűnik az a megszorításoktól, besűgásoktól, szándékos tévedésektől sem mentes demokratikus centralizmusként is emlegetett időszak oázisnak.

Jelenleg még nem látszik annak a jelképes alagútnak a vége, nagyon ritka körülöttünk a levegő, a fiatalok közül sokan áttelepültek Magyarországra, illetve más országokba. Ha meg akarjuk látogatni őket, illetve ha külföldre akarunk utazni, fejenként 100 dinár kilépőpénzt kell fizetni, mert hát a gazdaságban csak mívelt munka folyik, s a hatóságnak meg pénzre, sok pénzre van szüksége, s a már említett kilépőnél csak egy darab papír a „befektetés”, s ennek fejében annak, aki netán gépkocsival szándékozik elhagyni ezt a vajúdjó, porba sűjtött országot, a már említett száz dinár mellett további kétszáz dinárt kell fizetnie a kocsi után.

Jelenleg az ún. harmadik Jugoszlávia Csókájában több szerb és egy magyar párt, a VMDK működik (vegetál). Ennek helyzete és erőnléte nem teszi lehetővé, hogy általa végre kezünkbe vegyük a saját sorsunkat. A község élén a demokratikusan megválasztott vezetőség helyett kényszerigazgatás dívik, ún. távirányítású egyed, egyedek ügködnek, és hát főleg nem a mi javunkra. (A jelenleg 1996 augusztusára értendő, ui. akkor róttam, gépelgettem ezeket a hevenyészett sorokat.)

ADALÉK

Gazdaság. Legnagyobb természeti kincsünk a föld. A csókai határ 5336 hektáron fekszik, ebből a társadalmi szektorban 3643 hektár, a magánszektorban pedig 1693 (korábbi adat) található. A földművesek nagy része idős, kimerült ember, de a társadalmi vállalatok: a mezőgazdasági kombinát, a Rét mezőgazdasági vállalat és a földműves-szövetkezet sincs irigylésre méltó helyzetben. Csókán és környékén nagy hagyománya van a dohánytermesztésnek, a még a múlt század második felében létrehozott dohánybeváltó dohányipari vállalatként napjainkban is működik. A húsipari vállalat 1932-ben alakult, és széles körben ismert. A fémipari vállalat 1967-ben létesült, a mezőgazdasági kombinát szerelóműhelyéből fejlődött ki. A Rad építőipari vállalat 1962 óta működik, de újabb kori közművesítési vállalata is van a településnek, és a padói Menta gyógynövényfeldolgozó üzem gyógykozmetikai üzemszerve is itt található a malomban, amit már évtizedekkel ezelőtt megszüntettek. Társult vendéglátóipari vállalata, a Jedinstvo nevű kereskedelmi vállalata is újabban a húsipari vállalat keretében igyekszik a követelményeknek eleget tenni. Csóka kisipara jócskán elmarad a követelmények mögött, de kivétel itt is akad, pl. az Árok-pékség, amely szélesebb körben is ismert és elismert.

Egészségvédelem. Számos nyavalyától terhelt Csóka lakossága. Az egészségház orvosai túlterheltek, és nagyon módjával fizetettek. Az említett intézmény fölszereltsége, éppen úgy mint a gyógyszer-táré is, javításra szorul. Csóka több neves orvost is adott az egészségügynek. Az elsőt, akiről néhány mondat erejéig Torontál vármegye monográfiája is beszámol, Mazur Ernőnek hívták. „Mazur Ernő orvos, szül. Csókán (valószínű, hogy a múlt század elején). Munkái: Orvosi értekezés a fürdői életrendről. Pest, 1842. A bácsmegeyi elhíresedett víziszonyellenes titokszer.”

Közoktatás és művelődés. A 18. századi följegyzések szerint 1773-ban a szerbeknek iskolájuk és templomuk volt. A magyar nyelvű iskola a 19. század elején nyílt meg. Az egyház befolyása egészen a fölszabadulásig többé-kevésbé érezhető volt. Említést érdemel, hogy Csóka egyik nagy szülőtte, Borbély Lajos (1843–1919) a rimamurány-salgótarjáni vasmű részvénytársaság vezérigazgatója, mérnök és újtó, valamint a budapesti országgyűlés egykori tagja stb., igen haladó eszméket vallott, belátta, hogy a vegyes nemzetiségű környezetben az emberek közti viszonyoknak a kölcsönös megbecsülésen és egyenjogúságon kell alapulniuk. Ettől az elvtől vezérelve az akkori korszellemmel ellentétben, azzal a kikötéssel építette föl az új (Nagy) iskolát, hogy az intézmény mentes legyen az egyház hatásától, és biztosítsa minden gyerek iskoláztatását vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül.

Borbély cselekedetét emléktábla is hirdette az általa épített és még mindig használatban levő iskola falán, de szemet szúrhatott valakinek, valakiknek Borbély neve, az aranyozott magyar betűk csillogása, és a hatvanas években nyoma veszett. Természetesen végső ideje volna visszahelyezni, mert ha Borbély Lajos nem szégyellte a Nagy iskolát fölépíttetni, akkor mi sem szégyellhetjük azt a táblát, sőt!

A jelenlegi iskola Jovan Popović Általános Iskolaként él a köztudatban. A felszabadulás után hatosztályosról hétosztályosra bővült, azaz nem teljes vegyes gimnáziummá, majd később nyolcosztályos általános iskolává vált. Ekkor, az ötvenes évek első felében olyan kiváló pedagógusok tanítottak ebben az iskolában, mint Bori Imre, Ódri Bálint, Letsch Erich, Lakatos Ferenc és mások. A felsőbb tagozatok 1956-ig kizárólag magyar nyelven működtek, ezután a szerb nyelvű osztályok is megnyíltak. Az 1971/72. tanévben már huszonhat tagozat működött több mint 700 tanulóval és 30 pedagógussal. Ez az arány napjainkig sem változott nagyobb mértékben. A hetvenes–nyolcvanas években bővült az iskola, s javult az ellátottsága.

A második világháború előtt egy ideig, majd a háború után 1960-ig ipari tanulók iskolája is működött Csókán. 1961-től 1970-ig állattenyésztési szakosítású mezőgazdasági középiskola is volt itt. Jelenleg vegyészeti-élelmiszeripari középiskola működik Csókán.

A Kiss Mihály Munkásegyletem 1960-ban alakult. A felnőttek általános iskolai, szakmai és társadalmi-politikai képzésében jelentős tevékenységet fejtett ki. Említést érdemel, hogy a hetvenes évek elejétől a kilencvenes évek elejéig kihelyezett főiskolai tagozatok is működtek Csókán.

A Radost Gyermekkert önállóan 1960-tól működik. Az iskoláskor előtti gyerekek „ajnározása” azelőtt az általános iskola keretén belül történt. A könyvtár a munkásegyletem kötelékébe tartozik, most, 1996 nyarán 13 000 kötettel rendelkezik, ebből 5000 a magyar könyv, a bejegyzett olvasók száma 450. A szűkös olvasóteremben öt napi-, nyolc hetilap és hat folyóirat áll az olvasók rendelkezésére. Az érdekeltek a Magyar Szó mellett a Családi Kört, a Szabad Hét Napot és a Jó Pajtást is átlapozhatják, valamint a Létünk folyóiratot is megtalálhatják. Említést érdemel, hogy az első olvasókör néhány száz kötettel és több magyar, német és szerb nyelvű újsággal 1868-ban nyílt meg Csókán.

A település művelődési életében hol kisebb, hol pedig nagyobb szerepet játszottak, játszanak a művelődési egyesületek is, így a Jedinstvo és a Móra Ferenc M. E. is. Az első ilyen egyesület itt az 1880-as években alakult meg 48-as Kör néven, és 1918-ig működött. A két világháború között néhány hosszabb-rövidebb ideig fennálló művelődési egyesület is működött, különböző körülmények között és egymástól eltérő célkitűzéssel.

A felszabadulás után 1946-ban megalakult a Jedinstvo Művelődési Egyesület. 1949-ben pedig a József Attila M. E. Ebben az időben igen jelentős szerepet tölthettek be a művelődési életben, a műkedvelés föllendítésében, tagságuk tömeges volt. 1954-ben a szerb és a magyar művelődési egyesületet Jedinstvo néven egyesítették, s a tevékenységük nem sokkal azután elsorvadt.

1970-ben újra föllendült a műkedvelő tevékenység. Ekkor alakult meg a Móra Ferenc Művelődési Egyesület, és a Jedinstvót is ebben az időszakban szervezték át. A Móra öt éve már népi táncbort működtet Monostoron, s legjobbjai számos és számottevő elismerést hoztak. Kiváló szavalók, énekesek, táncosok és citerások öregbítették az egyik legolvasottabb magyar íróról, s a csókai Kremenyák „vallatójáról” elnevezett egyesület hírnevét.

Sport. Az elmúlt fél évszázad alatt több sportegyesület alakult és szűnt meg Csókán. A mezővárosnak nevezhető település sportja figyelemre méltó eredményeket tud fölmutatni. Az asztaliteniszczők a legsikeresebbek. Szabó István irányításával, de később is rengeteg érmet és serleget hoztak haza a tartományi, az országos és a nemzetközi versenyekről. Tucatnyi országos és számos Európa-bajnok nevelkedett itt. Sőt, a Palatinus–Perkučin páros az észak-koreai pjongjani világbajnokságon bronzérmes lett, mondhatnánk, a sportvilág csodájára.

A sok ismert és kiváló asztaliteniszcző közül Palatinus Erzsébet neve a legcsengőbb. Ő ui. 1973-ban a Szkopjéban megrendezett országos bajnokságon sorba verte az élmezőnyt, és háromszoros bajnok lett, mert a pionír- és az ifjúsági bajnokság mellett a felnőttet is megnyerte gyermeklányként.

A labdarúgók az 1959/60-as idényben érték el a legnagyobb sikerüket, amikor a kupaküzdelmek során a kikindai Banat legyőzésével a köztársasági döntőig is eljutottak.

A sakk-klub egy időben Vajdaság legjobb klubjai közé tartozott. A pionír-csapat a tartomány harmadik helyezette is volt, de a diákolimpián is szereztek ilyen dobogós helyet.

Kosárlabda. 1954/55-ben a vajdasági ligában a férfiak a második, a nők meg a harmadik helyet szerezték meg. A férficsapat legnagyobb eredményét a köztársasági ligában való versenyzéssel érte el 1968/69-ben.

Kézilabda. Csókán az ötvenes évek második felében kezdtek el kézilabdázni. 1958-ban két ilyen klub is működött, ezek 1960-ban egyesültek, de az említett évtized vége felé fölbomlott, hogy néhány év múlva újraszervezzék. Nagy, ragyogó pillanatai a becskereki Vulkán legyőzése, és kiváló játékosai is voltak ennek a klubnak, ám a kézilabda napjainkban ismét latens állapotban van.

Teke. Ez a sportág 1968-ban az iker tekepálya fölépítésével kapott lendületet. A tekézők 1972-ben bekerültek a szerb liga bánáti csoportjába, ám nem sokkal ezután fölbomlott a klub.

Csókán a sport fénykora a hetvenes–nyolcvanas évekre esik. Az élsport és a tömegsport terén egyaránt szép, sőt látványos eredmények születtek. Az utóbbi föllendüléshez nagymértékben hozzájárultak a községközi munkás-sportjátékok.

A tűzoltótestület a múlt század nyolcvanas éveiben alakult meg, s a sportolókhoz hasonlóan igen sok serleget, érmet szereztek a különböző szintű versenyeken.

A vadászegyesületnek szép tervei vannak a vadvédelem, a környezeti feltételek javítása és a vadászturizmus fejlesztése terén, de ezek megvalósítása sokat várhat magára.

Csóka határában, illetve közvetlen közelében a középkorban több település létezett. Pl. Kingert falu, Kiszenta, Baromlak, Tarján, Tömörkény és Varsány. Napjainkban Csóka határában a következő (többnyire pusztuló) majorságok találhatóak: Árenda major, Macahalma, Réti major, Újmajor, Széki major és Sórház.

Csóka a község (kommuna) központja is, a következő települések találhatóak a csókai községben: Egyházaskér (Vrbica), Feketető (Crna Bara), amely a szomszédos Monostorral egy helyi közösséget alkot éppen úgy, mint Jázova (Hódegyháza) Hodiccsal, Tizsaszentmiklós (Ostojicevo), Padé és Szanád.

Csóka közlekedési csomópont. A legfontosabb útirányok északról délre az országhatár–Törökkanizsa–Csóka–Kikinda–Becserek–Belgrád, illetve keletnyugati irányban Temesvár–Csóka–Zenta–Szabadka, azaz Nagyszentmiklós (Sinnikolaumare)–Csóka–Zenta–Bácstopolya. Csókának nemcsak a közeli településekkel, hanem a szomszédos országokkal is jó összeköttetései vannak a határátjárók közelsége folytán. Magyarországgal Gyála és Horgos a legközelebbi átjáró, Romániával pedig Valkány, Csernye és Nákófalva térségében van átjáró.

Fejlett a közúti forgalom, a vasúti forgalomban a törökkanizsai szárny leválasztása után (az említett város és Gyála között fölszedték a síneket) ez a forgalom visszaesett, ennek föllendítése sokat várhat magára éppen úgy, mint a Tisza és a DTD-csatorna közelségével esedékes folyami közlekedés föllendítése is csak papíron szerepel.

Azt is megemlíjtük, hogy Csóka 1972-ben kapcsolódott be az ország egységes telefonhálózatába, ám a PTT-szolgálat elmarad a követelmények mögött, javításra szorul.

Csóka tehát ha olykor „világvégi” hangulatot is áraszt, nincs a világ végén. Viszonylag könnyen elérhető, nézzenek hát szét ebben az észak-bánáti mezővárosban, amely most ünnepli első írásos említésének 750. évfordulóját.